

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
1 november 2022

Ons kenmerk
PZH-2022-817484796
DOS-2017-0008849

Bijlagen
1

Aan Provinciale Staten

Onderwerp

Agenda circulair in provinciale opgaven

Geachte Statenleden,

Op 5 februari 2021 heeft u de nota ‘Samen Versnellen’ vastgesteld, waarin is afgesproken om als provincie in 2030 50% en in 2050 100% circulair te zijn. Een forse doelstelling, waar hard aan gewerkt wordt om die te realiseren, onder meer in onze eigen provinciale opgaven. Daarbij bieden wij u een doorkijk naar de toekomst, conform onze toezegging in de Begroting 2022, waarin we aan hebben gegeven om een agenda op te stellen voor het circulair maken van de provinciale opgaven.

Naar een circulaire samenleving

Een circulair Zuid-Holland. Dat is een Zuid-Holland waarin grondstoffen zo lang mogelijk in de *loop* blijven, waar verspilling is teruggedrongen en waarin afval tot een minimum is beperkt. Een circulair Zuid-Holland is geen doel op zich, maar een waardevol middel om klimaatverandering tegen te gaan, biodiversiteit te herstellen en om onze afhankelijkheid van schaarse grondstoffen te verminderen. Zo draagt een circulaire economie bij aan 45% van de CO₂ reductiedoelstellingen. Geopolitieke spanningen – zoals in Oekraïne en China – en oplopende energie- en grondstoffenprijzen laten zien dat circulariteit niet alleen uit ecologisch, maar ook uit economisch en leveringszekerheid-oogpunt belangrijk is.

De weg naar een circulaire samenleving is echter niet gemakkelijk. Ons huidige systeem is nog voornamelijk lineair en gericht op produceren, gebruiken en weggooien. Een circulair Zuid-Holland is wezenlijk anders en vraagt om een systeemtransitie. Daarbij gaat het om het opbouwen van een nieuwe economie, met nieuwe verdienmodellen en marktketens en om het omvormen en afbreken van de bestaande structuren en verdienmodellen inclusief de daarbij behorende ruimtevrage.

Zijn we op de goede weg?

Jazeker. Op alle relevante thema's dragen we bij aan circulariteit en werken we daadwerkelijk aan een systeemtransitie naar een circulair Zuid-Holland. Tegelijkertijd

constateren we het huidige tempo nog veel te laag is om onze doelen te halen. Daarbij zijn de verschillen tussen de ambities groot. Met de andere duurzaamheidsopgaven – energietransitie, biodiversiteit en klimaatadaptatie – trekken wij gezamenlijk op en streven we naar samenhang in beleids- en uitvoeringskeuzes op deze duurzaamheidsthema's. Een goed voorbeeld is het thema Zonne-energie en Circulair, waarbij we inzetten op duurzame en circulaire productie en verwerking van zonnepanelen. Daarmee maken we een meervoudige impact op klimaat en grondstoffengebruik, maken we ons onafhankelijker van geopolitieke ontwikkelingen, en bieden we kansen voor een economisch cluster rondom circulaire energietransitie in onze provincie.

Koploper is de provinciale bedrijfsvoering: met name huisvesting, ICT en catering. Hoewel in materialenstroom bescheiden, achten wij de betekenis ervan groot vanwege de voorbeeldwerking: *'practice what you preach'* maakt circulair werken concreet. Dat helpt ons nu al in het intern verbinden van circulair aan provinciale opgaven. Maar ook programma's als Toekomstbestendig bouwen of het Nationaal Programma voor het Landelijk Gebied (NPLG) zijn nauw verbonden met Circulair Zuid-Holland. Bovendien laten we, bijvoorbeeld met de circulaire keuzes bij de renovatie van het provinciehuis, aan onze netwerkpartners zien dat wij ook onze rol pakken.

Dat neemt niet weg dat de transitie uitermate weerbarstig is. De Zuid-Hollandse industrie en tuinbouw bijvoorbeeld, sectoren waarin veel materialen omgaan, zijn gebouwd op de lineaire economische traditie en maken onderdeel uit van complexe internationale marktketens. Het zijn bovendien sectoren waar de provincie slechts één van de actoren is. De transitie staat hier nog aan het begin en vergt een lange adem. Ook binnen de ambitie 'bereikbaar' zetten we al de nodige stappen, en ligt de uitdaging in het vertalen van technische pilots naar het reguliere werk. Kiezen voor circulair levert daarbij op dit moment meer (financieel) risico op lange termijn. De context waarbinnen energie- en grondstoffenprijzen onder druk staan, terwijl tegelijkertijd meer geld en personeel nodig zijn, vormt daarbij een belemmering.

Halen wij ons doel?

We zien breed in de organisatie, bij alle provinciale opgaven, en ook binnen ons College, een duidelijke kentering plaatsvinden. Een transitie van 'we moeten circulair' naar 'we willen circulair', gekoppeld aan de vraag 'hoe dan?' Dat is een belangrijke motor voor verandering. Daarbij staat 'circulair' nog aan het begin van de transitie: we beginnen het stadium van experiment en pilots net achter ons te laten; passende regelgeving is nog in ontwikkeling en nieuwe samenwerkingen zijn nog in opbouw. De transitie verloopt niet lineair en het moment van versnelling zou wel eens dichtbij kunnen liggen. Tegelijkertijd is het tussendoel van 50% circulair nog maar 7 jaar van ons verwijderd. We hebben de kansen die we nu signaleren met beide handen aan te grijpen en alle zeilen bij te zetten om in 2030 50% en in 2050 100% circulair te zijn.

Synergie

Samen met andere duurzaamheidsopgaven streven we naar aanpakken die helpend zijn op meerdere terreinen. Mits slim aangepakt dient circulair werken zo meerdere doelen,

benutten we onze schaarse ruimte efficiënt en dragen we bij aan een gezondere leefomgeving.

Biobased bouwmaterialen zijn daarvan een goed voorbeeld. De teelt ervan kan een bijdrage leveren aan provinciale doelen omtrent biodiversiteit en klimaatadaptatie, en als nieuw verdienmodel een wezenlijke bijdrage leveren aan een toekomstbestendige landbouw. Omgekeerd moeten we ook alert zijn op het voorkomen van negatieve impact van circulaire 'oplossingen' op andere gebieden.

Synergie reikt breder dan duurzaamheidsthema's alleen. Onze aandacht voor een inclusieve transitie groeit. De circulaire samenleving moet voor iedereen in Zuid-Holland een aantrekkelijk toekomstperspectief zijn. In de komende jaren willen wij ons hier meer op gaan richten.

Agenda circulair: kansen en lopende activiteiten

Voor iedere ambitie is in beeld gebracht welke nog niet benutte kansen wij zien om bij te dragen aan een circulair Zuid-Holland. Samen met de geïnventariseerde lopende activiteiten vormen zij de agenda circulair. In deze brief informeren wij u per ambitie over de stand van zaken. Een meer gedetailleerde agenda met een overzicht van lopende activiteiten en kansen vindt u in bijlage 1.

Ambitie 1: Samen werken aan Zuid-Holland

Een circulair Zuid-Holland bereiken we niet alleen. Het vraagt samenwerking met partners zoals met ondernemers, medeoverheden en maatschappelijke organisaties op alle provinciale ambities. De opgave om te komen tot een circulaire samenleving raakt daarnaast alle Zuid-Hollandse gemeenten, ook zij moeten in 2050 volledig circulair zijn. In de afgelopen jaren is geïnvesteerd in het opzetten van netwerken en samenwerkingen op alle deelgebieden van de circulaire opgave. Kansen liggen in het verder uitbouwen van die samenwerkingen, waarbij wij ons vooral richten op samenwerking met gemeenten en op het leren van elkaars ervaringen. Gemeenten geven zelf aan behoefte hebben aan het onderling uitwisselen van kennis en ervaringen. Zij zien daarvoor een faciliterende rol voor de provincie, een rol die we graag op ons nemen. Ook Innovation Quarter (IQ) en de Economic Board Zuid-Holland (EBZ) zijn waardevolle samenwerkingspartners en kunnen een grote rol vervullen in de transitie naar een circulair Zuid-Holland.

Ambitie 2: Bereikbaar Zuid-Holland

Zuid-Holland staat voor een veilige en duurzame mobiliteit. We zijn verantwoordelijk voor zowel de aanleg, beheer als het onderhoud van onze infrastructuur. Omdat we zelf opdrachtgever zijn én omdat in de grond-, weg- en waterbouw veel materialen omgaan is dit de meest directe manier waarop Zuid-Holland invloed heeft op het grondstoffengebruik in Zuid-Holland. Een circulaire infrastructuur biedt tevens kansen voor ondernemers om circulaire innovaties op te schalen en gemeengoed te maken. De circulaire aanpak richtte zich in de voorgaande jaren nog vooral op kennisopbouw en experiment. Nu liggen kansen in het vertalen daarvan naar het reguliere werk, onder meer door circulariteit op te nemen in de scope van projecten.

Belangrijke aspecten zijn daarnaast het beter borgen van leerervaringen, een goede registratie en monitoring van materialenstromen en het formuleren van meer dwingende eisen met betrekking tot circulariteit aan leveranciers, daarbij meer ruimte biedend aan marktpartijen om met eigen ontwerp oplossingen te komen door te sturen op doelen in plaats van op maatregelen.

De druk op budgetten voor aanleg, beheer en onderhoud van infrastructurele projecten maakt dat we om financieel risico te minimaliseren moeten werken met bewezen technieken en technologie. Die bewezen technologie omvat gaandeweg meer circulaire oplossingen, die we bij volgende aanbestedingsrondes zullen benutten.

Tenslotte brengen we de keten in beweging door samenwerking met andere wegbeheerders – gemeenten en waterschappen – aan te gaan en hen te helpen in het maken van circulaire keuzes. Samen optrekken is daarbij bovendien kostenbesparend.

Ambitie 3: Schone energie voor iedereen

Zuid-Holland beweegt naar een CO₂-neutrale provincie. De omschakeling naar hernieuwbare energie is hierbij belangrijk, bijvoorbeeld door zonnepanelen en windmolens. In zonnepanelen, windmolens en batterijen zitten waardevolle (kritieke) metalen, waarvan het zonde is als ze aan het einde van de levensduur van deze producten verloren gaan. Ook zal een grote stroom aan producten op gang komen die over een paar jaar in grote hoeveelheden gerecycled of hergebruikt moeten worden. Een belangrijk instrument voor de energietransitie is de Regionale Energie Strategie (RES). Kansen liggen in het opnemen van circulariteit in de RESsen. Daarnaast vormen circulaire productiefaciliteiten voor zonnepanelen, windmolens en batterijen een potentieel waardevol cluster van innovatieve maakbedrijvigheid, kennis en ketensamenwerking. Dat kan een voortrekkende rol gaan spelen in de het hand in hand laten gaan van de energietransitie en grondstoffentransitie. De eerste verkenningen hiernaar zijn gaande.

Ambitie 4: Een concurrerend Zuid-Holland

Zuid-Holland herbergt het grootste Haven Industrieel Complex van Europa, met een sterk proces- en petrochemisch, logistiek en maritiem cluster. In de directe nabijheid van dit complex bevindt zich het grootste glastuinbouwcluster van de wereld: een belangrijke speler in de wereldwijde voedingsketen. Deze grootverbruikers van grondstoffen hebben allemaal een rol te spelen in de transitie naar een circulaire economie. De grootste kansen liggen in de Greenports en het Haven-Industrieel-Complex, maar ook in andere topsectoren zoals de Life, Science and Health. Zeker in de transitie van de bestaande naar de circulaire economie is de ruimtevraag groot: nieuwe industrieën vragen ruimte, zowel fysiek als om milieuruimte, terwijl de huidige lineaire economie nog veel van die ruimte inneemt. Kansen liggen in het goed benutten van vrijkomende ruimte, en om slimme keuzes in het ruimtelijk beleid te maken ten gunste van nieuwe circulaire industrieën.

Daarnaast verwachten we in de nabije toekomst een sterk stijgende vraag naar geschoold personeel om de circulaire transitie vorm te geven. Wij zien kansen in het richten van ons human capital beleid op de ontwikkeling van circulaire vaardigheden.

Ambitie 5: Versterken natuur in Zuid-Holland

De combinatie van het kenmerkende kust-, veenweide- en rivierdelta landschap, waarin steden en landschap met elkaar verweven zijn, maakt onze provincie veelzijdig en uniek. Een typisch Hollands landschap met koeien in de wei en met belangrijke leefgebieden voor plant- en diersoorten. De natuur en biodiversiteit in Zuid-Holland staat echter druk, onder meer door druk op de ruimte en stikstofdepositie.

De grootste kansen liggen in het benutten van de circulaire transitie in de zoektocht naar een ecologisch en economisch toekomstbestendig landbouwperspectief in onze provincie. Zo biedt de teelt van biobased bouwmaterialen nieuwe verdienmogelijkheden voor boeren. Ook zien wij in kringlooplandbouw (met een gesloten grondstoffenkringloop op bedrijfs-, regio- of provinciaal niveau) een realistische kans voor onze agrarische sector.

Ambitie 6: Sterke steden en dorpen

Als snelgroeiende, sterk verstedelijkte provincie staat Zuid-Holland voor een grote woningbouwopgave. We willen snel en veel bouwen, maar het gaat niet om aantallen alleen. Het is nu meer dan ooit nodig om toekomstbestendig te bouwen, ofwel: klimaatadaptief, circulair/biobased, energieneutraal, gezond, emissieloos en natuurinclusief. Zo gaan we toe naar een bouwsector zonder, of zelfs met een positieve impact op het klimaat en omgeving. Zie ook onze brief van 4 oktober 2022 over de terug- en vooruitblik rondom toekomstbestendig bouwen (PZH-2022-816299825). In de afgelopen jaren is veel kennis en ervaring opgedaan met circulaire vormen van bouwen. Kansen liggen in het benutten daarvan op provinciale schaal: waar mogelijk gaan versnelling en toekomstbestendigheid van de woningbouw hand in hand. Denk daarbij aan het gebruik van geteelde (biobased) bouwmaterialen en hergebruikte grondstoffen.

Ons ruimtelijk beleid gaat bepalend zijn voor de versnelling van de circulaire transitie. Immers, voor die transitie is veel ruimte nodig. Onder meer vanwege deze ruimtedruk benutten we de synergiekansen met andere opgaven – landbouwtransitie, energietransitie, klimaatadaptatie, biodiversiteit.

Ambitie 7: Gezond en veilig Zuid-Holland

Een circulaire economie is in de kern gezond en veilig. Door gevaarlijke stoffen uit de kringloop te halen, kringlopen te sluiten en gebruik te maken van hernieuwbare grondstoffen wordt Zuid-Holland gezonder én veiliger. Daar zijn we nog niet. Veel stromen zijn (nog) vervuild en bij de verwerking hiervan moet gelet worden op schadelijke effecten. De kwaliteiten van het bodem- en grondwatersysteem moeten geborgd worden. Een gezonde bodem is essentieel voor Zuid-Holland.

Binnen de ambitie Gezond en veilig lopen diverse trajecten die zich richten op het terugdringen van zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) en het verminderen van afvalstromen (onder meer netwerk- en kennisopbouw, ondersteuning van omgevingsdiensten en lobby bij EU). Deze activiteiten zijn tegelijkertijd mooie kansen die een circulair Zuid-Holland helpen realiseren.

